

فصلنامه چشم انداز شهرهای آینده
Future Cities Vision

فصلنامه چشم انداز شهرهای آینده

www.jvfc.ir

دوره اول، شماره دوم، پیاپی (۲)، تابستان ۱۳۹۹

صص ۶۱-۵۱

شناسایی مختصات شهر دوستدار سالمند در ایران ۲۰۵۰

فرشته ادیب روشن*، دانش آموخته دکتری گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، مشهد، ایران.

مهدی طالب پور، استاد گروه تربیت بدنی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران

حسین بيمانی زاد، دانشیار گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، مشهد، ایران

علی اصغر پور عزت، استاد گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۲/۰۱

دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۲۲

چکیده

شهر دوستدار سالمندان، به عنوان رویکردی جدید در حوزه مطالعات شهری است که مورد توجه بسیار سازمان بهداشت جهانی قرار گرفته است. به منظور شناسایی و تصویر پردازی در این پژوهش، از رویکرد کیفی و روش نظریه داده بنیاد استفاده شد. در این راستا با استفاده از مصاحبه عمیق با ۲۰ نفر از خبرگان حوزه‌های علوم ورزشی، آینده‌پژوهی و جمعیت‌شناسی با این تاکید که در حوزه سالمندی صاحب نظر بودند، بهره گرفته شد. در مرحله اول تحقیق، جهت شناسایی و استخراج مختصات شهرهای دوستدار سالمند، ۳۷ کد از بین ۱۸۱ کد دریافتی از مصاحبه‌ها استخراج گردید، در مرحله کدگذاری محوری، کدهای احصا شده در مرحله قبل در قالب ۷ کد و در نهایت در مرحله کدگذاری انتخابی ظهور کسب و کارهای جدید و پویا، جسم سالم و پویا، روابط پویا و اقتصاد پویا به عنوان کدهای انتخابی مشخص شدند. با توجه به نتایج پژوهش، تصاویر ارائه شده از مختصات شهرهای آینده در پژوهش حاضر، دارای هویتی وام گرفته از آینده‌ای نامعلوم و از جنس عدم اطمینان هستند که جهت شناسایی آنها، ضمن داشتن چاشنی تخیل، لازم است به بررسی تاثیر وابستگی‌های اکنون حقیقی بر آینده‌های احتمالی آن پرداخت. از این رو تصاویر ارائه شده در این تحقیق حول چهار تصویر کلی روابط پویا، اقتصاد پویا، جسم سالم و پویا و ظهور کسب و کارهای جدید و نوپا تمایل دارد.

واژه گان کلیدی: مختصات آینده، تصویر پردازی آینده، مطالعات آینده، آینده پژوهی و سالمندان، شهر دوستدار سالمندان

۱. مقدمه

بی شک بررسی محیط منطقه‌ای و ابعاد آن، یکی از سازه‌های اصلی در شکل‌گیری خط‌مشی‌های دولت-هاست، با این حال امروزه، جریان قدرت داستان متفاوتی را ایجاد کرده است. به گونه‌ای که ادغام جهانی و پیچیدگی در محیط نامطمئن سبب ظهور عصر فرا رقابتی^۱ شده است، که از ویژگی‌های بارز آن، فروپاشی چارچوب‌ها و بازی‌های قدیمی و قابل پیش-بینی دولت‌هاست (Jiao, Wei, & Cui, 2010). این عصر صراحتاً بیان می‌کند گرچه توجه به عناصر سنتی لازم و بایسته مانایی است اما برای پیشرفت و توسعه کافی نمی‌باشد (Amer, Daim, & Jetter, 2013) و لازم است به نحوه ظهور تغییرات کلان توجه کرد (Jessop, 1995). نمونه‌ای از این تجربه، توجه به مقوله سالمندی جمعیت می‌باشد، که هر کدام از کشورهای جهان تجربه متفاوتی از رویایی با آن دارند (Jenkin, Eime, Westerbeek, O'Sullivan, 2017 & Van Uffelen). سازمان بهداشت جهانی یکی از مشخصه‌های چالش‌زای سالمندی جمعیت را هزینه‌های سنگین ناشی از بیماری‌های دوران سالمندی می‌داند، به طور مثال بیماری دمانس یا زوال عقل که بیش از ۴۷ میلیون نفر در سرتاسر جهان در سال ۲۰۱۵ به آن مبتلا بودند، پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۳۰ این تعداد به ۷۵ میلیون نفر برسد و انتظار می‌رود تا سال ۲۰۵۰ این تعداد سه برابر شوند. این بیماری به تنهایی در سال ۲۰۱۰ حدود ۶۰۴ میلیارد دلار در جهان هزینه داشته که تقریباً معادل ۱٪ از تولید ناخالص داخلی در سطح جهان می‌باشد، که به شدت قابل تامل است. بررسی تجارب کشورهای مختلف جهان، مبین این است راه‌گریزی از این بحران وجود ندارد و باید به دنبال گزیری اساسی بود (Weimer & Vining, 2017). همچنین در گزارش سال ۲۰۰۷ سازمان بهداشت جهانی، از کلان واژه ای با عنوان شهر دوستدار سالمند نام برده شده است. واژه شهر دوستدار

سالمند، در بطن خود، بار معنایی عمیقی از قبیل احترام دارد. احترام به نوع و گونه سالمندی جمعیت، در خصوص برآورده ساختن و رفع نیازهای سالمندان در حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، بهداشت و درمان، رفتاری و ... (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۰۷) و اقداماتی از قبیل مناسب سازی وسایل حمل و نقل عمومی، پرواضح است که ارتباط زیادی بین این عوامل با سطح دانش، مهارت، توانمندی و توانمندسازی افراد دارد که از طریق آموزش و یادگیری به دست می‌آید. در ایران نیز اقدامات بسیاری در زمینه آماده سازی فضاهای شهری در خصوص سالمندان انجام شده است و بر اساس آن نهادهای مختلف، متعهد به برنامه‌ریزی و اقدام مناسب در این زمینه شده‌اند. یکی از حوزه‌های دانشی، که به شناسایی و آماده سازی محیط، برای ورود به شرایط جدید کمک بسیاری می‌کند، بهره‌گیری از دانش مطالعات آینده یا دانش آینده‌پژوهی است (Weimer & Vining, 2017). بل^۲ معتقد است؛ آینده‌پژوهی دانشی چندرشته‌ای یا فرارشته‌ای است که با ارتقای سطح تفکر آینده‌گرای خودآگاه و کارآمد به دست می‌آید (Bell, 2003). جیمز دیتور^۳ معتقد است؛ تصاویر ذهنی که اندیشمندان حوزه مطالعات آینده، در قالب آینده‌های شناسایی شده، استخراج می‌کنند می‌تواند خوش بینانه، بدبینانه، ضعیف، قوی و یا کاملاً ناشناخته باشند. او معتقد است این تصاویر از منظر آینده‌پژوهی قابلیت مهور نمودن به عبارت درست یا غلط را ندارند و صرفاً برآیند و نشانی از آینده‌های محتمل هستند (Dator, 1998). توجه به این تعاریف در مبحث آینده‌پژوهی و ادغام آن با مسائل مربوط به سالمندی جمعیت، صراحتاً بیان می‌دارد که تغییرات گسترده نسل‌ها به لحظه اکنون بر نمی‌گردد و تمام روزمره‌ها محدود به زمان حاضر نمی‌شوند، به این گونه که رویدادها از گذشته‌ها تاثیر می‌پذیرند و بر آینده‌ها تاثیر می‌گذارند و از این طریق پیامدهای اقدامات فعلی جامعه، می‌توانند حافظ

2 Wendell Bell

3 James Allen Dittor

1 hyper-competition

۲. مبانی نظری

۱-۲. مختصات شهرهای دوستدار سالمند

شهرهای دوستدار سالمند برگرفته از واژه لاتین Age-friendly Cities و مبتنی بر شهری است که دارای زیرساخت های لازم برای سالمندان باشد و توانایی ایجاد مشارکت فعال و حمایت از آنها را فراهم آورد و برای سالمندان احساس ایجاد ارزش ایجاد کند (Alley et al, 2007). که با استفاده از زیرساخت-های در گزارش سال ۲۰۰۷ سازمان بهداشت جهانی به صورت مشروح مورد بحث قرار گرفته است. در این گزارش موارد زیر، به صورت مشروح مورد بحث قرار گرفته است.

- ۱- فضاهای عمومی
- ۲- حمل و نقل
- ۳- مسکن
- ۴- مشارکت اجتماعی
- ۵- ارتباطات و اطلاعات
- ۶- احترام و شمول اجتماعی
- ۷- مشارکت مدنی و اشتغال
- ۸- خدمات پزشکی - بهداشتی.

بازنگری های سال های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ در نهایت سبب تجمع این عوامل در چهار عامل؛ محیط فیزیکی، محیط اجتماعی، دولت و منابع امنیت اقتصادی و سلامت بود. از آنجاکه جمعیت سالمندی در ایران و جهان در حال افزایش می باشد، هدایت مدیریت شده این جمعیت به سمت فضاهای شهری، موجبات پایداری و سرزندگی آنها می شود (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۳). پرواضح است که کشور ایران اسلامی نیز، در چند دهه گذشته دستخوش تحولات چشمگیری در حوزه های متفاوتی از قبیل؛ زیست محیطی، جمعیتی، سیاسی، علمی و فرهنگی بوده است. تردیدی وجود ندارد که بهره مندی مثبت از نتایج و آثار این اقدامات، هنگامی میسر خواهد بود که آمادگی همه جانبه و در همه بخش ها برای این رویارویی وجود داشته باشد. در غیر اینصورت، بی شک، موج سریع پیری و سالخوردگی

جریان های بعدی باشند. به بیان دیگر، حاصل فشار گذشته و کشش آینده می تواند حامل تصاویری باشد که آینده را به جلو می رانند (Morgan, 2015). یک تصویر قوی و منحصر به فرد می تواند به مثابه یک "هویت" مطرح شود و این توانایی را دارد که با متمایز ساختن مقصد از سایر مقاصد موجود در اذهان نفوذ کرده و به طور مداوم ارسال اطلاعات را ساده می نماید. که به نظر می رسد گزارشات دولتی بتواند از این دست باشد. نمونه ی بارز آن گزارشات هرساله سازمان بهداشت جهانی در خصوص افزایش نرخ بیماری ها و هزینه های ناشی از آن می باشد که خدمات بهداشت و درمان نمی تواند پاسخگوی این جمعیت زیاد باشد (Goharinezhad, Maleki, Baradaran, & Ravaghi, 2016). اسمیت و همکاران (۲۰۰۹) در نتیجه پژوهشی فضای سال ۲۰۳۰ آمریکا را به گونه ای ترسیم می کنند که در آن جمعیت این کشور به بیش از ۳۶۵ میلیون نفر افزایش می یابد و بیان می کنند با اینکه شیوع سرطان به عوامل زیادی بستگی دارد با این حال به نظر می رسد، تغییرات جمعیتی تا حدود زیادی عامل افزایش آن خواهند بود (Smith, Hurria, Hortobagyi, & Buchholz, 2009). یکی از نتایج این ترسیم، تفاوت قائل شدن بین دیدگاه های متفاوت در خصوص "پیری" و "سالمندی" به دلیل کاهش سلامت عمومی است، گزینه هایی مانند سیگار کشیدن، رژیم غذایی نامناسب و عدم پراختن به فعالیت بدنی می تواند تبدیل به سالمندی ناموفق شود. در حالیکه افزایش سن بازنشستگی و مشارکت نیروی کار سالمند در کشورهایی از جمله هلند گویای فتح باب دیگری در دستیابی به توسعه است، به گونه ای که در این دست کشورها هم راستا با افزایش سن بازنشستگی، نرخ مشارکت افراد مسن نیز در طول چند دهه گذشته افزایش یافته است (Olson & Shultz, 2019; Smits, van den Beld, Aartsen, & Schroots, 2014). که این نکته جای تامل دارد.

توجه به سه رهیافت مطرح در تئوری داده بنیاد، به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از رویکرد ظاهرشونده گلنزر استفاده شده است. در این تحقیق از مصاحبه‌ی عمیق به عنوان اصلی‌ترین ابزار جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری در این مطالعه خبرگان حوزه‌های جمعیت‌شناسی، آینده‌پژوهی و علوم ورزشی هستند با این تاکید که در حوزه مسائل سالمندی صاحب‌نظر باشند. روش نمونه‌گیری پژوهش نیز نمونه‌گیری هدفمند است که از روش‌های نمونه‌برداری غیراحتمالی می‌باشد. حجم نمونه در بخش کیفی به اشباع نظری بستگی دارد و از ابتدا قابل تعیین نبود. در مجموع ۲۰ نفر از خبرگان حوزه سالمندی در کشور که شامل طیفی از افراد مختلف از جمله سیاست‌گزاران سطح کلان از جمله مدیران وزارت ورزش، وزارت بهداشت، وزارت رفاه، صندوق بازنشستگی کشور، مرکز آمار کشور، دانشگاه‌های دولتی و آزاد کشور و مدیران سازمان‌های مرتبط در حوزه سالمندی مورد مطالعه قرار گرفتند.

جمعیت در آینده‌ای نه چندان دور گریبانگیر همه افراد جامعه خواهد بود. و این عامل، توجه به زیرساخت‌ها، مولفه‌ها و یا همان مختصاتی که لازمه مواجهه با شرایط سالمندی جمعیت است، را بیش از پیش لزوم بیشتر می‌بخشد. از این رو همه اقشار جامعه از قبیل دولت‌مردان، دانشگاهیان، هنرمندان، ورزشکاران و همه افرادی که به گونه‌ای بر آینده سالمندان کشور تاثیرگذار هستند را و می‌دارد تا برای درک بهتر انتقال جمعیتی، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای آینده، دست به همکاری و همیاری سپرده و در ساخت تصویر درست سالمندی و راه‌های رسیدن به این تصویر اهتمام ورزند. از این رو پژوهش حاضر، در پی تصویرپردازی از شهر دوستدار سالمند در ایران ۲۰۵۰ می‌باشد و هدف آن - گشودن باب تعامل و برنامه‌ریزی هرچه بیشتر برای جوانان کنونی ایران که در سال ۲۰۵۰ سالمند هستند، می‌باشد. با این امید که منجر به خلق و بازنویسی تصاویر مطلوب‌تر از آنچه در این پژوهش شناسایی شده است، گردد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر در چهارچوب رویکرد کیفی و با بکارگیری روش تئوری داده بنیاد انجام گرفته است. با

جدول ۱. خبرگان همکار در پژوهش

ردیف	سن	تحصیلات	پست سازمانی	سابقه	حوزه تخصصی
۱	۶۳	دکتری	هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس	۲۱ سال	جمعیت‌شناسی
۲	۵۷	دکتری	هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس	۱۷ سال	جمعیت‌شناسی
۳	۵۱	دکتری	دبیر کل شورای ملی سالمندان	۳۰ سال	سالمندی
۴	۶۲	دکتری	هیات علمی دانشگاه تهران	۳۲ سال	سالمندی
۵	۴۵	دکتری	هیات علمی دانشگاه مازندران	۲۰ سال	جمعیت‌شناسی
۶	۳۱	دکتری	هیات علمی دانشگاه تهران	۴ سال	سیاست‌گذاری
۷	۳۸	دکتری	هیات علمی دانشگاه اصفهان	۴ سال	آینده پژوهی
۸	۴۵	دکتری	هیات علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی	۱۲ سال	سالمندان
۹	۴۲	دکتری	معاونت فرهنگی اجتماعی وزارت ورزش	۱۴ سال	سیاست‌گذاری
۱۰	۴۸	دکتری	مدیر عامل مرکز نگهداری سالمندان	۱۱ سال	سالمندی
۱۱	۵۳	دکتری	هیات علمی دانشگاه گیلان	۹ سال	آینده پژوهی
۱۲	۵۰	دکتری	هیات علمی دانشگاه تهران	۲۴ سال	آینده پژوهی
۱۳	۵۵	دکتری	هیات علمی دانشگاه فردوسی	۲۳ سال	علوم ورزشی
۱۴	۵۷	کارشناس ارشد	معاونت سازمان صندوق بازنشستگی کشور	۲۵ سال	سالمندی

۱۵	۵۹	دکتری	معاونت سازمان صندوق بازنشستگی کشور	۳۰ سال	سالمندی / سیاست گذاری
۱۶	۳۱	دکتری	پژوهشگر پسادکتری آینده پژوهی	۳ سال	آینده پژوهی
۱۷	۴۷	دکتری	هیات علمی دانشگاه آزاد علوم تحقیقات تهران	۱۸ سال	علوم ورزشی
۱۸	۵۱	دکتری	هیات علمی پژوهشکده چشم انداز و آینده پژوهی	۱۷ سال	آینده پژوهی / سیاست گذاری
۱۹	۳۷	دکتری	هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس	۶ سال	علوم ورزشی
۲۰	۵۱	دکتری		۲۸ سال	سالمندی

۳-۱. کدگذاری باز

این مرحله اولین مرحله در تجزیه و تحلیل داده‌ها و کدگذاری است. در این پژوهش، پژوهشگر کدگذاری باز را با خواندن چندباره‌ی مصاحبه‌های پیاده شده آغاز کرده تا از این طریق به فهمی کلی از مصاحبه‌ها دست یابد. سپس، بخش‌های مختلف هر مصاحبه خوانده شده و با ایده‌ی کلی حاصل از مطالعه‌ی آن مصاحبه مقایسه می‌شود. در ادامه، محقق کار را با تحلیل تک تک کلمات، عبارات، جملات و پاراگراف‌ها ادامه داده است.

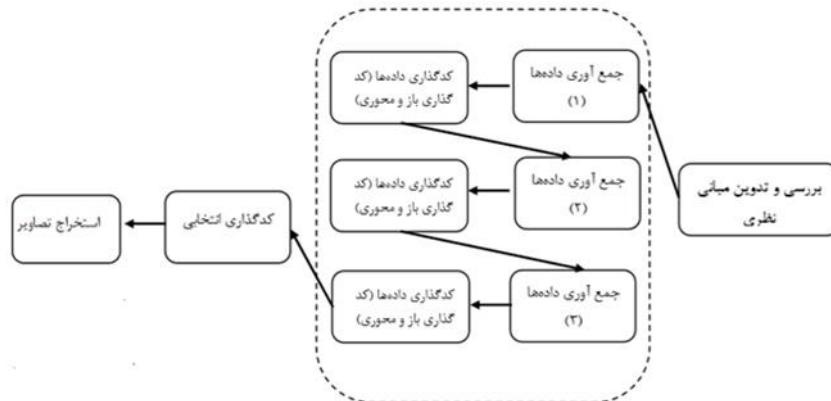
۳-۲. کدگذاری محوری

در کدگذاری محوری، با در کنار هم قراردادن ۴۱ کد شناسایی شده، ۷ عامل تغییر نقش زنان، فعالیت

بدنی موثر، استقلال و تمکن مالی، هماهنگی قدرت-های تاثیرگذار، درک محیطی، کاربست فناوری، ظهور قهرمان و بهداشت و درمان به عنوان کدهای محوری شناسایی شدند.

۳-۳. کدگذاری انتخابی

در کدگذاری انتخابی، متغیر اصلی یا فرایند اساسی نهفته در داده‌ها، چگونگی، مراحل وقوع و پیامدهای آن نمودار می‌شود. در این پژوهش با توجه به جلسات برگزار شده توسط تیم پژوهش، الگوی پیشنهادی زیر به دست آمد (شکل ۲).

شکل ۱. الگوی پیشنهادی پژوهش

جدول ۱. کدگذاری داده‌ها

ردیف	کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
۱	توجه به درخواست‌های سالمندان آینده		
۲	نیروی کار		
۳	اصلاحات سیستم بازنشستگی	هماهنگی قدرت‌های	اقتصاد پویا
۴	امنیت شغلی	تاثیرگذار	
۵	پوشش تامین اجتماعی		

	نرخ وابستگی	۶
	ثبات مالی	۷
	انصاف در ارائه خدمات	۸
	بهره‌گیری از استعدادها و پتانسیل‌های فکری موجود	۹
	عدالت اقتصادی	۱۰
	فراگرد توزیع درآمد و ثروت	۱۱
اقتصاد و تمکن مالی	خودکفایی	۱۲
	رفاه طلبی	۱۳
	بودجه دولتی	۱۴
	تغییرات جمعیتی	۱۵
تغییر نقش زنان	حضور زنان در جامعه	۱۶
	تجرد گرایی	۱۷
	شبکه‌های اجتماعی	۱۸
	فعالیت‌های داوطلبانه	۱۹
	تغییرات در آداب و رسوم	۲۰
روابط پویا	بومی سازی مدل‌های موفق سالمندی	۲۱
	مهارت‌های فردی	۲۲
درک محیطی	سواد آموزی	۲۳
	یادگیری فردی و سازمانی	۲۴
	مشارکت در زندگی اجتماعی	۲۵
	تمرکز بر جریان‌ات و تحولات اثرگذار	۲۶
	انعطاف پذیری فردی	۲۷
	تغییرات زیر ساخت‌های مسکن و راه‌ها با توجه به ارگونومی	۲۸
	توسعه فرهنگ ورزش	۲۹
فعالیت بدنی موثر	سالم پیر شدن	۳۰
جسم سالم و پویا	سن یک عدد است	۳۱
	وضعیت بهداشت و سلامت	۳۲
	توسعه فناوری	۳۳
	کاربست فناوری	۳۴
ظهور کسب و کارهای جدید پویا	همکاری و دریافت ایده از خارج مرزها	۳۵
	تجزیه و تحلیل فرصت‌های ساخت یافته و راهبردی	۳۶
ظهور قهرمان	شناسایی روندهای آتی و تاثیرگذار	۳۷

۴. یافته‌های تحقیق

کمک سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام گرفته و در نهایت چهار تصویر تاثیر گذار بر شهر دوستدار سالمندان در ایران ۲۰۵۰ به دست آمد.

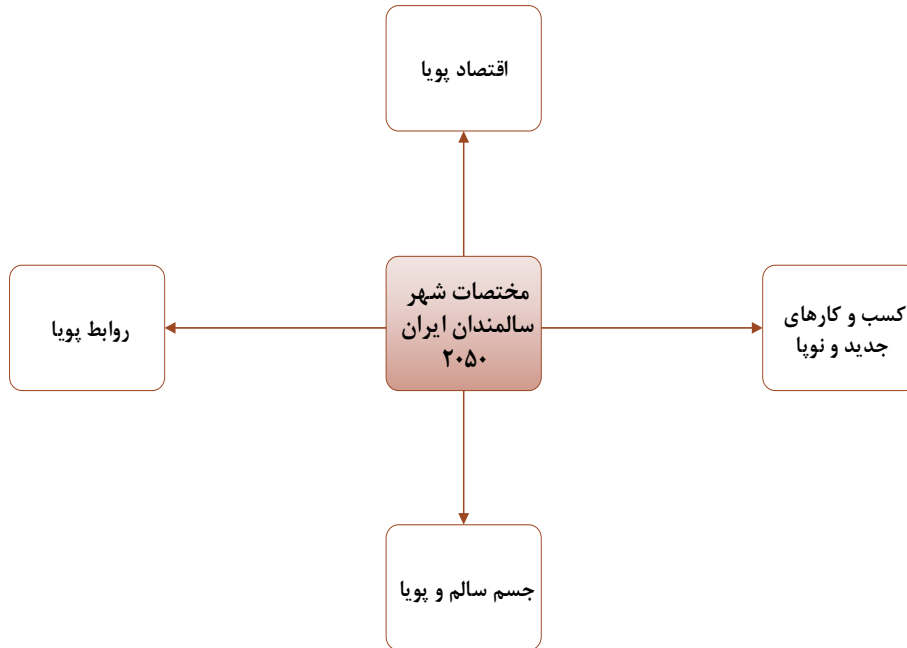
۴-۱. تصاویر آینده

تصاویر آینده دارای هویتی وام گرفته از آینده‌ای نامعلوم و از جنس عدم اطمینان هستند که ضمن داشتن چاشنی تخیل، بازتاب تزریق آنها در اذهان

بر اساس اهداف تحقیق و مباحث روش شناسی مطرح شده، نتایج پژوهش بر اساس تجزیه و تحلیل تئوری داده بنیاد و ارائه مختصات شهر دوستدار سالمندان ایران ۲۰۵۰ بر این اساس بیان می‌شود. با توجه به داده‌های به دست آمده از بخش مصاحبه و مشاهدات محقق، تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش با

های اجتماعی افراد به اختصار تصاویر استخراج شده در بحث مختصات شهر سالمندان در این پژوهش شرح داده می‌شود؛ بر این اساس مدل کلی پژوهش به این نحو می‌باشد.

مردم، در افزایش تاب آوری اجتماعی و شخصی آنها نسبت به زمینه‌هایی که دچار تغییر، پیچیدگی و یا عدم قطعیت می‌شوند، ارزیابی می‌کند (Bussey, ۲۰۱۴). از این رو با توجه به ماهیت کشسانی تصاویر آینده و گذشته (Salgado & Berntsen, ۲۰۱۹) بر کنش-

شکل ۱. مدل کلی مختصات شهرهای دوستدار سالمند

خون بالا و بیماری‌های قلبی و عروقی که از حدود ۲۰ سال قبل از ابتلا، علایم آن شروع می‌شود (Schmitter-Edgecombe, Lamb,) (McAlister, Vo, & Robertson, ۲۰۱۹). از این رو موارد گفته تأکید می‌کند پیشگیری همیشه بهتر از درمان است و در این بین نقش ورزش و فعالیت‌های بدنی همیشه پررنگ است.

۴-۴. تصویر اقتصاد پویا

پاسخ‌های سیاستی به پیری جمعیت در سطح جهانی هم سازه‌های مثبت را شامل می‌شود و هم منفی. از یک طرف، سالمندی معمولاً به عنوان دوره عدم تحرک و وابستگی به تصویر کشیده می‌شود در حالی که از طرف دیگر، غالباً همزمان افراد مسن به عنوان سرچشمه‌ی منابع اجتماعی و اقتصادی شناخته می‌شوند (Foster & Walker, ۲۰۱۴). بر اساس نتایج

۲-۴. تصویر ظهور کسب و کارهای جدید و نوپا در حالیکه تصویر سال‌های ۲۰۵۰ از دید سازمان بهداشت جهانی، توام با مشکلات اقتصادی و معشیتی برای بسیاری از مردم جهان، من جمله ایران شناخته شده است. بسیاری از جوامع توسعه یافته از نیروی سالمندان‌شان در راه اعتلای شرایط اقتصادی‌شان بهره جسته و با همسو سازی و ایجاد بستر همکاری بین دو نسل سالمند و جوان، زمینه‌های رشد کارآفرینی را فراهم آوردند (Khan, ۲۰۱۸).

۳-۴. تصویر جسم سالم و پویا

پرواضح است که سلامت زیستن در دوران سالمندی یک نشان بارز از کیفیت زندگی در دوران جوانی دارد و نتایج خیر از این دارند که بیشتر خطرات و بیماری‌های مزمن دوران سالمندی از دوران میانسالی شروع می‌شود. تغییراتی از قبیل آلزایمر، چاقی، فشار

مصاحبه‌های انجام شده، تجمیع عوامل؛ از بین رفتن تبعیض جنسیتی و حضور زنان در جامعه، نیروی کار، اصلاحات سیستم بازنشستگی، پوشش تامین اجتماعی، امنیت شغلی، انصاف در ارائه خدمات، خود کفایی، رفاه-طلبی و کمبود بودجه دولتی، شاخصه‌های تشکیل دو عامل کلان "هماهنگی‌های قدرت تاثیرگذار و اقتصاد و تمکن مالی" شده که در نهایت با توجه به نظر همکاران پژوهش عبارت "تصویر اقتصاد پویا" نام گذاری گردید. این تصویر در شرایطی ارائه گردید که با بهم خوردن سیکل جمعیت فعال و غیر فعال، هزینه های اضافی زیادی در بخش‌های تولیدی بر دولت‌ها تحمیل خواهد شد.

۴-۵. تصویر روابط پویا

یکی دیگر از تصاویر آینده سالمندان از دیدگاه متخصصان، بیان کننده این است که جمعیت سالخورده از یک سو بحران است و از سوی دیگر اگر با پاسخ دهی مناسب به مشکلات اقتصادی و اجتماعی همراه باشد، "فرصتی" مناسب برای توسعه روابط اجتماعی و فردی است و عبارتی از قبیل صلح، دوستی و روابط پویا ماحصل این نگاه به سالمندان می‌باشد (Zhu, 2019).

۵. بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش ضمن بررسی مختصات و تصویر پردازی از شهر دوستدار سالمندان در ایران ۲۰۵۰، در نگاه اول، جهت بسط و توضیح موضوع پژوهش، داشتن دیدی مبتنی بر مطالعات آینده مدنظر قرار گرفت. نگاه آینده پژوهی و دید تحلیل تصاویر آینده، داشتن نوعی نظم ذهنی زیباست و در عین حال، سرمایه‌ای با ارزش است؛ زیرا خروجی آن در نهایت تفاسیری چندبعدی است که به مدیران ارشد دولتی و کشوری کمک می‌کند تا از اشتباهات معمول و تصادفی در تصمیم‌گیری، از قبیل خودباوری بیش از حد یا اهمیت قائل نشدن نسبت به عدم قطعیت‌های پیش رو، مصون بمانند و با تکیه بر صلاح آینده‌نگری و تدقیق و تحلیل جدی به تصمیم‌گیری در امور بپردازند (Schoemaker, 2019).

(۱۹۹۱). در سوی دیگر این پژوهش، تحلیلی از جنس ورزش حاکم است. با این تکیه‌گاه تعریفی که امروزه، ورزش دیگر تنها بازی یا سرگرمی نیست، بلکه با سود سالیانه بالغ بر ۱۵۲ میلیارد دلار از صنایع پردرآمد دنیا محسوب می‌شود و محصولات و خدماتی مانند ورزش، سلامتی، تفریح و نشاط، اوقات فراغت، امکان و ایده را به همراه دارد. همچنین شواهد محکمی وجود دارد مبنی بر اینکه حتی با مقادیر کمی از فعالیت بدنی می‌توان مزایای سلامتی قابل توجهی را نیز بدست آورد (Shallwani et al., 2019). در این پژوهش با کنار هم قرار دادن این دو بازوی توانمند و با دیدی آینده پژوهانه به بررسی مختصات شهرهای آینده پرداختیم و روی سخن در این پژوهش، سکونت‌گاه‌هایی امن و به لحاظ زیست محیطی و اجتماعی خالی از خشونت، مقاوم و تاب آور بود. چراکه با توجه به افزایش سالانه جمعیت سالخورده‌گان در جهان، در آینده‌ای نزدیک، ایران نیز به یک کشور سالخورده تبدیل می‌شود. با توجه به اینکه عموم این سالمندان، متولدین دهه ۶۰ می‌باشند، به نظر می‌رسد بحران‌های آنها در سال‌های دهه ۲۰۲۰ امتداد در ۲۰۵۰ نیز داشته باشد. با توجه به نتایج پژوهش، یکی از چارچوب‌ها در مختصات این شهر، شهر مبتنی بر فعالیت‌های ورزشی است. چراکه پرداختن به فعالیت‌های ورزشی به عنوان یکی از مهمترین اقدامات پیشگیرانه برای کاهش عوارض میان‌سالی و تسهیل در روند پیری می‌باشد و از آنجا که فعالیت بدنی و ورزش یک عامل مهم برای اصلاح شیوه زندگی است، توجه به این مساله، موضوعی جدی به نظر می‌رسد و لازم است در برنامه‌های دولت رنگی غنی‌تر به خود بگیرد، این یافته با نتایج پژوهش و نیلسن و همکاران^۱ (۲۰۱۹) همسو می‌باشد (Nielsen et al., 2019). در بعد مالی شهر دوستدار سالمند، یکی از نگرانی‌های عمده متخصصان مصاحبه شونده در این پژوهش، کسری بودجه دولت، بود که در شرایط کنونی نیز سبب تعدیل نیرو در بسیاری از ارگان‌های دولتی و غیر دولتی شده

1 Nielsen, et all

- data in public sector. In *Web Services: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications* (pp. 1749-1761): IGI Global.
3. Amer, M., Daim, T. U., & Jetter, A. (2013). A review of scenario planning. *Futures*, 46, 23-40.
  4. Amireault, S., Baier, J. M., & Spencer, J. R. (2019). Physical activity preferences among older adults: A systematic review. *Journal of aging and physical activity*, 27(1), 128-139.
  5. Bell, W. (2003). *Foundations of Futures Studies: Human science for a new era: History, Purposes, Knowledge*, Transaction Publishers, New Brunswick, NJ.
  6. Bussey, M. (2014). Concepts and effects: ordering and practice in foresight. *Foresight*, 16(1), 1-16.
  7. Dator, J. (1998). Introduction: The future lies behind! Thirty years of teaching futures studies. In: Sage Publications.
  8. Foster, L., & Walker, A. (2014). Active and successful aging: A European policy perspective. *The Gerontologist*, 55(1), 83-90.
  9. Goharinezhad, S., Maleki, M., Baradaran, H. R., & Ravaghi, H. (2016). A qualitative study of the current situation of elderly care in Iran: what can we do for the future? *Global health action*, 9(1), 32156.
  10. Jenkin, C. R., Eime, R. M., Westerbeek, H., O'Sullivan, G., & Van Uffelen, J. G. (2017). Sport and ageing: a systematic review of the determinants and trends of participation in sport for older adults. *BMC public health*, 17(1), 976.
  11. Jessop, B. (1995). The regulation approach, governance and post-Fordism: alternative perspectives on economic and political change? است. با توجه به بحران سالمندی پیش رو در سال‌های ۲۰۵۰ و کاهش نیروی فعال، بی‌شک مشکلات عدیده‌ای پیش روی سالمندان قرار خواهد گرفت. از این رو تحلیل‌گران و خط‌مشی‌گذاران، با تحلیل ارائه شده در ابعاد شهرهای دوستدار سالمند، می‌توانند به کیفیت زندگی سالمندان در آینده کمک شایانی کنند. در خصوص چگونگی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی دولت‌ها در شرایط کسری بودجه می‌توان گفت "سال‌هاست دولت مردان ایران با مشکلات کسر بودجه مواجه هستند. لیکن این سکه دو رو دارد. یک روی آن متضمن دشوارتر شدن کار برنامه‌ریزی برای آینده است؛ چرا که باید با بودجه محدود، تحلیل‌ها، مطالعات و تحقیق‌های اثربخش انجام دهند که به نظر می‌رسد، اگر نگوییم ناممکن ولی دشوار است. کاهش بودجه باعث خواهد شد تا تحلیل‌گران مجبور شوند فقط به مسائل مهم از دید جامعه سالمندان ایران ۲۰۵۰ بپردازند، آن هم با دیدی بلند مدت و آینده‌نگارانه و نه کوتاه مدت. از سوی دیگر کارگردانان متخصص، در صورت مواجهه با کمبود بودجه تلاش می‌کنند تا با خلاقیت و نوآوری، از مطلوب‌ترین روش‌ها و فنون برای تهیه گزارش‌های اثربخش استفاده کنند." که این یافته با نتایج تحقیقات سانتوس و همکاران (۲۰۱۹) همسو می‌باشد (Santos-Martín et al., ۲۰۱۹). در بحث تصویر روابط پویا نیز باید گفت؛ به همان اندازه که کشیدن سیگار در دراز مدت کشنده است، انزوا و افسردگی ناشی از زندگی کردن در خانه‌های با کیفیت پایین برای سالمندان خطرناک است. به نظر می‌رسد بتوان این مسائل را نیز از طریق تعامل بین نسلی تا حدود زیادی پوشش داد.

منابع

۱. صیدی، مظفر. (۱۳۸۹). عوامل ژئوپلیتیک جمهوری آذربایجان و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز*. ۱۵ (۶۵). ۸۹-۷۱.
2. Aggarwal, A. K. (2019). Opportunities and challenges of big

18. Santos-Martín, F., González García-Mon, B., González, J., Iniesta-Arandia, I., García-Llorente, M., Montes, C., . . . Benayas, J. (2019). Identifying past social-ecological thresholds to understand long-term temporal dynamics in Spain. *Ecology and Society*, 24(2).
19. Schmitter-Edgecombe, M., Lamb, R., McAlister, C., Vo, T., & Robertson, K. (2019). Development and psychometric properties of the Healthy Aging Activity Engagement Scale (HAAE). *Aging & mental health*, 23(3), 357-364.
20. Schoemaker, P. J. (1991). When and how to use scenario planning: a heuristic approach with illustration. *Journal of forecasting*, 10(6), 549-564.
21. Shallwani, S. M., Brosseau, L., Thomas, R., Poitras, S., Sikora, L., Ranger, M.-C., & King, J. (2019). Leisure physical activity in people with advanced cancer: a scoping review protocol. *Physical Therapy Reviews*, 24(1-2), 51-58.
22. Weimer, D. L., & Vining, A. R. (2017). *Policy analysis: Concepts and practice*: Routledge.
23. Zhu, Y. (2019). Active and Positive: The Connection between Active Aging and Positive Psychology. *Open Journal of Social Sciences*, 7(02), 147.
- Economy and society, 24(3), 307-333.
12. Jiao, H., Wei, J., & Cui, Y. (2010). An empirical study on paths to develop dynamic capabilities: From the perspectives of entrepreneurial orientation and organizational learning. *Frontiers of Literary Studies in China*, 4(1), 47-72.
13. Khan, H. (2018). Five hours a day: Systemic innovation for an ageing population.
14. Morgan, D. R. (2015). The dialectic of utopian images of the future within the idea of progress. *Futures*, 66, 106-119.
15. Nielsen, T.-T., Møller, T. K., Andersen, L. L., Zebis, M. K., Hansen, P. R., & Krstrup, P. (2019). Feasibility and health effects of a 15-week combined exercise programme for sedentary elderly: A randomised controlled trial. *BioMed research international*, 2019.
16. Olson, D. A., & Shultz, K. S. (2019). Lifespan Perspectives on Successful Aging at Work. In *Work Across the Lifespan* (pp. 215-234): Elsevier.
17. Salgado, S., & Berntsen, D. (2019). My future is brighter than yours: the positivity bias in episodic future thinking and future self-images. *Psychological research*, 1-17.

Identify the Characteristics of the Elderly-Friendly City in Iran 2050

Fereshteh Adib Roshan*, PhD Student of Sport Management, Islamic Azad University,
Mashhad, Iran

Mahdi Talebpour, Full Professor, Ferdowsi University of Mashhad, Associate Professor,
Mashhad, Iran

Hossein Peymanizad, Associate Professor of Islamic Azad University, Mashhad, Iran

Ali Asghar Purazat, Full Professor, University of Tehran, Tehran, Iran.

Received: 20 april 2019

Accepted: 12 June 2020

Abstract

The city, which loves the elderly, is a new approach in the field of urban studies that has received much attention from the World Health Organization. In order to identify and illustrate in this research, a qualitative approach and the method of data theory of the foundation were used. In this regard, using in-depth interviews with 20 experts in the fields of sports science, future research and demography, it was emphasized that they were experts in the field of aging. In the first stage of the research, 37 codes were extracted from 181 codes received from the interviews to identify and extract the coordinates of elderly friendly cities. The emergence of new and dynamic businesses, a healthy and dynamic body, dynamic relationships and a dynamic economy have been identified as the code of choice. According to the results of the research, the images presented of the coordinates of future cities in the present study have an identity borrowed from unknown futures and are of uncertainty. It is now realizing its possible future. Therefore, the images presented in this study tend to revolve around four general images of dynamic relationships, dynamic economics, healthy and dynamic body, and the emergence of new and emerging businesses.

Keywords: Future Coordinates, Image of the Future, Future Studies, Futurism and the Elderly, Friendly City for the Elderly.

* - Corresponding Author Email:

---

faroshan@yahoo.com